SUBSTANTIVUL *NEHOTAR* ÎN LIRICA LUI TRAIAN DORZ[1]

Florina-Maria BĂCILĂ

A accepta o provocare înseamnă, înainte de toate, a păşi de bunăvoie, asumându-ţi orice risc, pe un tărâm incitant, cu cât mai puţin cunoscut, cu atât mai fascinant. Nu altfel stau lucrurile când provocarea care îţi stă în faţă se referă la interpretarea limbajului unui poet. Dar acest demers presupune, pe lângă altele, o încercare de pătrundere în universul de semnificaţii al creaţiei lirice dinspre expresie: prin limbaj, poeţii redescoperă pitorescul limbii, (re)creează punţi de legătură între complexul sonor al cuvintelor şi semantica acestora. Căci, oricât de bogat ar fi

[1] **TRAIAN DORZ** s-a născut la 25 decembrie 1914, în satul Râturi (azi, Livada Beiuşului), judeţul Bihor. La vârsta de 16 ani, aderă la „Oastea Domnului", mişcare religioasă iniţiată de preotul Iosif Trifa la Sibiu, în 1923, având drept scop renaşterea spirituală „a Bisericii noastre [Ortodoxe – n.n. F.-M.B.] şi saltul calitativ moral, cultural şi social, în Hristos, al poporului nostru" (Traian Dorz, *Hristos, mărturia mea*, Simeria, Editura „Traian Dorz", 1993, p. 242). De prin 1933 începe să scrie poezii de factură mistică, pe care le trimite spre publicare la Centrul „Oastei Domnului" din Sibiu. Începând din 1934, Dorz devine colaborator apropiat al preotului Trifa, iar un an mai târziu îi apare primul volum de versuri, intitulat *La Golgota*. Continuă să scrie şi să publice în libertate până la sfârşitul lui 1947, când este arestat de Securitate. Cu foarte puţine întreruperi, a petrecut 17 ani în închisorile comuniste, acuzat fiind pentru apartenenţa sa la mişcarea „Oastea Domnului" (organizaţie ce fusese scoasă în afara legii), pentru activitatea intensă şi bogată în cadrul acesteia, pentru implicarea în coordonarea ei la nivel naţional, pentru scrierea, posesia şi răspândirea de materiale religioase neautorizate. În ciuda condiţiilor de detenţie, a repetatelor arestări, anchete, percheziţii, ameninţări, amenzi etc., Traian Dorz creează sute şi mii de poezii, deschizând lunga serie a *Cântărilor Nemuritoare*; cele mai multe au fost puse pe note şi constituie un veritabil tezaur muzical al asociaţiei „Oastea Domnului", însă ele au ajuns să fie cunoscute şi de către membrii altor confesiuni creştine. În perioada regimului comunist, volumele sale au putut circula (în clandestinitate) numai sub formă dactilografiată sau copiate de mână, iar o parte dintre poezii au văzut lumina tiparului în străinătate, prin bunăvoinţa unor creştini care au apreciat talentul creator, spiritul profund religios şi vocaţia de „misionar laic" a acestui poet român. Traian Dorz a trecut la cele veşnice la 20 iunie 1989, în localitatea natală. După 1990, multe dintre scrierile sale (poezii, memorii sau meditaţii) au fost publicate în ţară, la edituri precum „Oastea Domnului" din Sibiu sau „Traian Dorz" din Simeria.

BDD-V323 © 2011 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:53 UTC)

vocabularul unei limbi şi oricât de bine l-ar stăpâni, ei plăsmuiesc cuvinte şi sensuri noi, folosind cele mai variate mijloace şi demonstrând, astfel, nebănuitele virtuţi expresive ale limbajului poetic[2].

Totodată, în limba literară (şi, în special, în poezie), ceea ce este individual din punct de vedere lingvistic (în sensul elementelor sau al îmbinărilor inedite) reprezintă o abatere voită de la norma comună şi determinată de intenţia estetică a scriitorului, adică de „o modalitate specifică de gândire artistică situată dincolo de comunicarea uzuală şi integrată într-o structură stilistică."[3] Pe de altă parte, receptarea textului beletristic nu este cu nimic stingherită dacă inovaţiile lexicale nu contrazic spiritul limbii, considerată drept un organism viu, în continuă înnoire. Şi, dacă fonologia, morfologia ori sintaxa nu tolerează devieri prea mari, semantica este deschisă mai pregnant infuziei de nou pe care poeţii o aduc în operele lor, creându-şi propriile modalităţi de expresie şi îmbogăţind limba cu îmbinări neaşteptate, dar fireşti, unele devenite memorabile[4].

În procesul formării cuvintelor în lexicul poetic, abaterea se produce numai în cazurile în care noua creaţie nu respectă normele de derivare ale limbii, regulile privind valoarea semantică şi gramaticală a afixului, precum şi caracteristicile morfologice ale lexemelor de la tema cărora se face derivarea. Aşa-numitele creaţii lexicale proprii, plăsmuite potrivit cu sistemul formării cuvintelor româneşti, restituite limbii într-o formă personală, individuală, prin opera artistică, nasc sentimentul profund al noutăţii în organizarea, structurarea şi asocierea elementelor extrase din materialul lexico-gramatical al limbii comune, ilustrând valenţele creative ale vocabularului şi înnoindu-l cu termeni derivaţi, care, în limba literaturii, se află într-o relaţie indestructibilă, prin natura complexului lor sonor, cu sensul.

*

Astfel, în cadrul clasei de afixe ale românei, prefixele de negare formează o categorie aparte, a cărei caracteristică o constituie marcarea opoziţiei negativ / pozitiv. Pe plan morfologic, acestea fac parte din sistemul derivării, iar pe plan semantic – din acela al antonimiei.

De origine slavă, foarte răspândit în toate epocile de dezvoltare a limbii noastre şi în toate stilurile, *ne-* este cel mai frecvent şi mai productiv prefix de negare în română, cu o complexitate semantică demnă de

---

[2] Pentru această idee, vezi Gheorghe Pop, *Note asupra inovaţiilor lexicale din poezia noastră contemporană*, în LR, XV (1966), nr. 3, p. 233.

[3] Ştefan Munteanu, *Stil şi expresivitate poetică*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1972, p. 9.

[4] Vezi, în acest sens, Ion Coteanu, *Creaţia lexicală în poezia noastră nouă*, în LL, II (1956), p. 89-108; Ştefan Munteanu, *Creaţia lexicală în limba literaturii*, în „Orizont", XX (1969), nr. 11, p. 78-80; idem, *Sensul inovaţiei în limba poetică*, în „Orizont", XXI (1970), nr. 1, p. 84-86.

BDD-V323 © 2011 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:53 UTC)

semnalat (motiv pentru care s-a şi bucurat de o atenţie specială din partea cercetătorilor[5]), întâlnindu-se, de obicei, la formarea cuplurilor antonimice alcătuite dintr-un termen pozitiv şi unul negativ derivat – mijlocul cel mai des utilizat pentru realizarea antonimiei în limba română, pornind de la aceeaşi rădăcină. *Ne-* fie exprimă negaţia propriu-zisă, opoziţia (totală sau parţială), contrariul (***ne****lămurit*, ***ne****mulţumit*, ***ne****copt*, ***ne****fiert*, ***ne****fript* etc.), fie conferă o valoare privativă derivatelor, mai ales în cazul substantivelor abstracte, redând lipsa, absenţa, insuficienţa noţiunii exprimate de bază (***ne****adevăr*, ***ne****astâmpăr*, ***ne****curăţie*, ***ne****cuviinţă*, ***ne****plăcere*, ***ne****somn*, ***ne****ştiinţă* etc.). Funcţia fundamentală a lui *ne-* este deci aceea de a nega conţinutul semantic al bazelor cărora li se ataşează, formând cuvinte cu valoare negativă în raport cu noţiunile pozitive corespunzătoare[6].

În multe contexte, o calitate a formaţiilor cu prefixul *ne-* n-o reprezintă însă – din punct de vedere stilistic – numai negarea cuvântului de bază, ci ele sunt marcate expresiv şi datorită faptului că, în structura lor, conţin pozitivul din care au fost alcătuite, îl neagă, exprimându-l[7].

Derivatele cu *ne-* aparţin unui număr mare de clase lexico-gramaticale: astfel, potrivit cu structura limbii române, aproape orice substantiv sau adjectiv poate da naştere unui cuvânt nou cu ajutorul prefixului în discuţie; pe lângă aceasta, *ne-* „creează formaţii nestabile care, în corelaţie cu corespondentul pozitiv, alcătuiesc construcţii

---

[5] Iată, în acest sens, câteva dintre lucrările de specialitate care abordează – sub diverse aspecte (fonetică, lexicologie, semantică, gramatică, stilistică) – problema derivării cu prefixul *ne-*: Florica Ficşinescu, Magdalena Popescu-Marin, ***Ne-$_2$*** ***(nă-$_2$, nea-, ni-$_2$)***, în FCLR II, p. 161-168; Constantin Dominte, *Prefixul negativ* ***ne-***, în idem, *Negaţia în limba română*, Bucureşti, Editura Fundaţiei *România de Mâine*, 2003, p. 162-171; Iorgu Iordan, *Limba română actuală – o gramatică a „greşelilor”*, Iaşi, Institutul de Arte Grafice „Alexandru A. Ţerek, Mîrzescu”, 1943, p. 200-203; idem, *Stilistica limbii române*, ediţie definitivă, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1975, p. 192-193; Constanţa Ciocârlie, *Observaţii semantice şi stilistice asupra derivatelor cu prefixul* ***ne-***, în *Filologie XXV. 1. Lingvistică*. Volum îngrijit de Francisc Király (coordonator), Marin Bucă, Hortensia Pârlog, Maria Ţenchea, Victoria Stroescu, Tipografia Universităţii din Timişoara, 1982, p. 107-112; Ecaterina Mihăilă, *Formaţiile negative cu prefixul* ***ne-*** *din cadrul grupului nominal în poezia română actuală*, în SCL, XXXV (1984), nr. 4, p. 333-344; C. Otobîcu, *Unele observaţii cu privire la valoarea semantică a prefixului* ***ne-***, în LR, VII (1958), nr. 4, p. 43-52; G. I. Tohăneanu, *Prefixul* ***ne-***, în „Orizont”, XXX (1979), nr. 28, p. 6; Rodica Zafiu, ***Ne-nimic***, în „România literară”, XXXVII (2004), nr. 47, p. 14 etc.; cf. şi Paula Diaconescu, *Comunicarea prin „necuvinte”*, în SCL, XXVI (1975), nr. 5, p. 485-487; Ion Florea, *Sistemul prefixelor de negare în limba română literară*, în AnL, XIX (1968), p. 61-69.

[6] Pentru valorile semantice ale prefixului *ne-*, vezi şi DEX, DLRLC, DLRM, Şăineanu, DU, CADE, MDE, NDU, CDER 5646, s.v.

[7] Vezi Ion Coteanu, *op. cit.*, p. 95-96; Paula Diaconescu, *Concepte moderne în analiza limbii. Implicaţiile lor în analiza stilistică a textului literar*, în LL, 1974, vol. IV, p. 644-645.

BDD-V323 © 2011 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:53 UTC)

expresive”[8]. Aşadar, sub aspect logic, posibilitatea de a crea cuvinte noi prin prefixare cu *ne-* apare teoretic nelimitată[9], întrucât „**conţinutul oricărui termen poate admite logic negarea lui prin simplă absenţă** [subl. aut.].”[10]

Marea productivitate a lui *ne-* în română şi complexitatea semantico-stilistică a acestuia permit, îndeosebi în poezia actuală, realizarea unor creaţii personale ad hoc, extrem de sugestive. Ne referim la ataşarea prefixului *ne-* unor substantive concrete care, în limbajul curent, nu au corespondent antonimic. Din punct de vedere strict lingvistic, fenomenul nu reprezintă o abatere de la regulile generale ale formării cuvintelor, unui anumit lexem putându-i-se adăuga, pentru marcarea negaţiei, prefixul menţionat. În lirica modernă, s-a lărgit câmpul de întrebuinţare a acestui afix, care îşi consolidează, astfel, statutul semantic prin cel stilistic. De altfel, în stilul poetic, derivatele negative nu au, de cele mai multe ori, un echivalent lexical: aceste antonime, rod al creaţiei poeţilor, sunt întrebuinţate în structuri inedite, se abat de la uz, situându-se dincolo de rigorile normei, pe care autorii le încalcă deliberat pentru a obţine un maximum de efect expresiv, ilustrând disponibilităţile uluitoare ale derivatelor respective.

După cum se ştie, înainte ca Nichita Stănescu să-şi fi publicat celebrele *Necuvinte*, Lucian Blaga avea să plăsmuiască substantivul *necuvânt* (care nu este sinonim perfect cu *tăcere*!), întrebuinţându-l în poemul *Ulise* – „povestea” eroului grec care, întors în Itaca, istovit de îndelungile-i rătăciri pe ape, contemplă vastele întinderi marine: „Dar pe liman ce bine-i / să stăm în **necuvânt** – / şi, fără de-amintire / şi ca de subt pământ, / s-auzi, în ce tăcere / cu zumzete de roi, / frumseţea şi cu moartea / lucrează peste noi.”[11] Dar Nichita Stănescu este poetul care se desfată în acest meşteşug: termeni precum ***ne****auz*, ***ne****foc*, ***ne****fum*, ***ne****gust*, ***ne****iubire*,

[8] DLRM, s.v.; vezi aceeaşi idee în MDE, s.v.

[9] În acest sens, Constantin Dominte, *op. cit.*, p. 163, arată că, „în limba vorbită, orice cuvânt, în principiu, poate fi derivat cu prefixul *ne-*, luând naştere ceea ce am putea numi «derivate libere»”; cf. şi Constantin Noica, *Cuvânt împreună despre rostirea românească*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1996, p. 172: „De altfel, în cazul lui *ne-*, nu cuvintele gata făcute sunt vrednice de reţinut, ci *capacitatea* [subl. aut.] prefixului de a face cuvinte, ba chiar de a face tot ce-i place, ca tăgadă, în vorbirea noastră vie.”; *ne-* „neagă tot ce vrei, cu o uşurinţă pe care n-o găseşti lesne în alte limbi, ba dă îmbinări expresive, poate fără echivalent [...]. Căci într-adevăr cu *ne-* te joci de-a negatul în toată împărăţia vorbirii.” (idem, *ibidem*, p. 173).

[10] Paula Diaconescu, *Concepte moderne în analiza limbii. Implicaţiile lor în analiza stilistică a textului literar*, p. 644.

[11] Lucian Blaga, *Poezii*, vol. I. Antologie, prefaţă şi bibliografie de George Gană, Bucureşti, Editura Albatros, 1972, p. 134-135.

BDD-V323 © 2011 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:53 UTC)

***ne**mare*, ***ne**miros*, ***ne**peşte*, ***ne**piatră*, ***ne**văz* etc. apar în creaţiile sale lirice cu o frecvenţă neobişnuită, justificată din punct de vedere artistic[12].

În registrul popular şi familiar, în construcţii spontane, *ne-* se poate ataşa la aproape toate categoriile de cuvinte: substantive concrete, adjective, chiar adverbe care, de obicei, resping o asemenea prefixare primesc, totuşi, afixul în construcţii în care stau lângă cuvântul de bază (de tipul „Dragostea şi băutura fac din om ***ne**om*.”). În context, membrii unei perechi antonimice se întâlnesc, adesea, în opoziţie directă, în vecinătăţi imediate; formaţii ocazionale sunt integrate, de regulă, în formule cu sintagme binare, în care derivatele negative, nu foarte numeroase, se alătură bazei, formând o unitate antonimică expresivă împreună cu acest termen pozitiv, reluat dintr-un enunţ anterior. De remarcat, în treacăt, tendinţa puternică spre generalizare, abstractizare şi totalizare: nu se mai opun două noţiuni legate printr-o trăsătură comună, ci o noţiune, un cuvânt se relaţionează, prin opoziţie, cu întregul univers (de exemplu, *necuvânt* înseamnă şi se opune lui *tot ce nu este cuvânt*).

*

Am arătat mai sus că, în limbajul poetic actual, derivatele cu *ne-* măresc considerabil numărul seriilor antonimice realizate ca opoziţii semantice privative. Pe lângă cuvintele prefixate cu *ne-* care se încadrează într-un model existent în limbă, apar altele, numeroase, care nu respectă schema comună, deşi sunt create în aceeaşi manieră. „Abaterea” în formarea lor se realizează prin simpla depăşire a unei norme semantice în special în cazul substantivelor (cuvântul de bază nu este totdeauna un abstract al calităţii).

De pildă, substantivul concret *hotar* nu acceptă, în mod curent, o eventuală derivare cu prefixul negativ *ne-*, care se ataşează, frecvent, unui adjectiv (calificativ sau provenit din participiu), unui verb ori unui termen abstract din punct de vedere semantic, pentru a indica o valoare negativă, un antonim al acestuia. În lirica lui Traian Dorz, am identificat însă 13 ocurenţe ale derivatului (oarecum atipic) *nehotar*[13] < *ne-* + *hotar*, termen de origine maghiară (< magh. *határ* „graniţă”, „ţinut”[14]), glosat în dicţionare astfel: „linie de demarcaţie care desparte o proprietate, o moşie,

[12] Vezi Florica Ficşinescu, Magdalena Popescu-Marin, *op. cit.*, p. 168; Paula Diaconescu, *Concepte moderne în analiza limbii. Implicaţiile lor în analiza stilistică a textului literar*, p. 644; Andrei Nestorescu, *Originalitate sau „modă” stilistică?*, în LR, XVIII (1969), nr. 3, p. 277; G. I. Tohăneanu, *Cuvinte româneşti*, Timişoara, Editura Facla, 1986, p. 130.

[13] Evident, termenul nu este înregistrat în niciuna dintre lucrările lexicografice amintite mai sus, mult mai cunoscute fiind, de altfel, derivatele *nehotărât* şi *nehotărâre* – cf. şi Ecaterina Mihăilă, *op. cit.*, p. 337, unde se precizează că „substantivele cu prefixul *ne-* au, în marea lor majoritate, un corelat adjectival sau verbal (adică, de la aceeaşi temă, există un adjectiv sau un verb). Cel mai adesea corelatul este format pe terenul limbii române.”

[14] DA, s.v.; toate celelalte lucrări lexicografice indică acelaşi etimon pentru rom. *hotar*.

BDD-V323 © 2011 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:53 UTC)

o aşezare, un sat sau un oraş de altul"; „linie de demarcaţie care desparte o ţară de alta; frontieră, graniţă"[15]. Toate lucrările lexicografice indică drept sinonime (figurate) substantivele *limită*, *margine*, *capăt*, *sfârşit*; aşadar, semantismul lui *nehotar* implică nemărginirea, lipsa oricăror limite, altfel spus, negarea lor.

Acesta este şi cazul unei structuri dintr-o poezie dorziană dedicată atributelor de esenţă divină ale lui Iisus Hristos şi transformărilor uimitoare pe care El le aduce şi astăzi în viaţa celor ce-L urmează: „Tu-mi eşti **nehotar** iubirii, / neclintire-ncredinţării, / adâncime-nţelepciunii / şi răsplată ascultării" (CDr 171, *Tu-mi înlături îndoiala*[16]). Fragmentul citat se constituie, în fapt, ca o veritabilă definiţie a Divinităţii[17], realizată prin intermediul unei construcţii cu dativul adnominal[18] şi cu cel posesiv (= „Tu eşti **nehotarul** iubirii *mele*"); într-adevăr, Dumnezeu este Acela Care, prin infinita Sa dragoste pentru omenire, ne poate ajuta să depăşim graniţele fireşti ale iubirii[19], ale nădejdii şi ale supunerii, ale priceperii depline, să atingem treapta superioară a dragostei creştine, de tip *agape*, ce presupune, în mod obligatoriu, o generozitate fără reproşuri, o bunăvoinţă inegalabilă, atotcuprinzătoare, izvorâtă dintr-o inimă care, pur şi simplu, nu caută niciodată altceva decât binele suprem al celuilalt, indiferent dacă acesta merită sau nu să fie iubit, deci independent de ceea ce face sau de ceea ce este el (cf. *Matei* 5:43-45). Încununare a tuturor trăirilor lăuntrice binecuvântate, iubirea jertfitoare reprezintă condiţia sine qua non a miracolului vieţii: „Prin toată existenţa ne-ai arătat iubirea, / în mii şi mii de feluri vădind acelaşi har, / – ci n-am putut să-i credem atât

---

[15] Vezi DA, MDA, DEX, DLRLC, DLRM, Şăineanu, DU, CADE, MDE, NDU, CDER 4174, s.v.

[16] Spre a nu îngreuna parcurgerea notelor de subsol, am optat, în studiul de faţă, pentru notarea, în text, a trimiterilor (cu abrevieri) la volumele (aparţinând lui Traian Dorz) din care au fost selectate secvenţele lirice, urmate de numărul paginii la care se află fragmentul respectiv şi de titlul poeziei. Toate sublinierile din versurile citate ne aparţin.

[17] Vezi, în acest sens, alte două fragmente conţinând, în locul derivatului *nehotar*, frazeologisme cu aceeaşi semnificaţie: „Tu eşti **Cel fără hotar**" (CNoi 43, *Doamne, Dumnezeul nostru*); „[...] Tu, Cel Fără Seamăn / şi **Fără de Hotar**" (CCm 78, *Ca mugurul ferice*); cf. şi CCm 50, *Noi Te dorim*: „Că-n noi e totul mărginit, / dar **Tu n-ai margini, nici sfârşit**."

[18] Construcţiile de acest gen sunt extrem de frecvente în lirica lui Traian Dorz – vezi, de pildă, studiul nostru *Dativul adnominal în volumul **Osana, Osana**, de Traian Dorz*, în *Marcu Mihail Deleanu – Dor nestins*. Volum aniversar coordonat de Gheorghe Popovici şi Dorina Chiş-Toia, Timişoara, Editura Mirton, 2010, p. 100-116.

[19] Ideea este dezvoltată într-un poem-epistolă conceput ca o epopee în versuri despre adevărata dragoste, la temelia căreia nu poate sta decât continua (şi necesara) jertfă de sine: „Este-acel hotar la care încetează-n totul firea, / încetează mărginitul, începând **nemărginirea**." (CÎnd 123, *Scrisoare despre jertfă*); cf. şi CÎnv 178, *O, toate ne-amintesc...*: „Seninul fericit sub care / am ars pe-al rugăciunii-altar / să ne-amintească-n veci că-n jertfa / pentru iubire **nu-i hotar**."

BDD-V323 © 2011 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:53 UTC)

nemărginirea / ca-n Clipa-cea-eternă a Jertfei, pe Calvar." (CNem 174, *S-au dus, pierind, milenii*; de semnalat, în text, prezenţa unui alt derivat cu *ne-*, care generează efecte stilistice similare).

Alteori, pentru aceleaşi valenţe semantice legate de absenţa limitelor în iubire, ca trăsătură definitorie a lui Dumnezeu (cf. „**Nemarginea** Iubirii" – CA 149, *Adevărul, Legea Firii* – sau versetele biblice din *I Ioan* 4:8, 16) şi, în consecinţă, a celor credincioşi („Vino, lacrimă,-n privirea / ce-o arăt spre dragii mei, / tu le spui **nemărginirea** / dragostei ce-o am spre ei." – CCnţ 133, *Vino, lacrimă, cu mine*), autorul întrebuinţează fie formaţii cu prefixul *ne-* din această sferă (***ne**margine*, ***ne**mărginire*), fie locuţiunea (adjectivală / adverbială) *fără (de) hotar* „(în chip) nesfârşit, nemărginit": „Tu treci prin Timp topindu-l şi-aripa Ta de har / mă nalţă-n armonia ce arde şi vibrează, / iar când din nou mă-ntoarce o **fără de hotar** / iubire de prin toate mai cald mă-mbrăţişează." (CDr 68, *O, ceas al Rugăciunii!*); „Peste faţa Ta răsar / cerurile de cleştar, / lacrimi *fără stăvilar* / şi iubiri **fără hotar**." (CNem 65, *Sfânt Izvor însângerat*; de reţinut sinonimia contextuală a celor două sintagme cu rol de atribute); „... O, dacă-am fost 'noiţi prin Har, / născuţi din Dumnezeu, / atunci, iubind **fără hotar**, / ne-am înălţa mereu" (EP 46, *Întâi să fim*), fie construcţii conţinând verbul *a avea* la forma negativă, urmat de substantivul *hotar* şi / sau de unul dintre sinonimele sale (în structuri deseori redundante): „Căci dragostea desăvârşită / şi adevărul **n-au hotar** / când sufletul şi le-mpreună / e sfânt, dar mut, ca un altar." (CA 57, *Cât de străin îmi e*); „C-a Ta iubire **n-are margini**, / nici început şi nici sfârşit, / că nimeni şi nimic, ca Tine, / nu-i vrednic a mai fi iubit." (CCm 60, *Iisuse, când purtat de patimi*); „O, creşte-mi iubirea, Iubite Iisus, / în starea şi-n locul în care m-ai pus! / Să port pretutindeni belşugu-i de har / şi-a ei revărsare **să n-aibă hotar**!" (CCm 75, *O, creşte-mi iubirea*); „Numa-n iubirea Ta, Iisuse, / **n-am nici hotar şi nici sfârşit**, / pe Tine Te iubesc atâta / pe cât eşti Tu: *Nemărginit*." (CCm 97, *Iubesc pe-ai mei*)[20]. Desigur, comparativ cu perifrazele, formaţiile prefixate (unele dintre ele obţinute, ca rezultat al tendinţei de economie în limbă, prin contragerea unor grupări echivalente cu semnificaţie negativă sau privativă) dispun, în general, de un plus de inedit şi de expresivitate, motiv pentru care sunt şi preferate în lirica modernă.

[20] Vezi construcţiile similare (cu aceeaşi semnificaţie) conţinând verbul *a fi* şi substantive (cvasi)sinonime cu *hotar*: „O, eşti Frumos cum e Iubirea, / dumnezeiescul Har slăvit, / Iubirea care, ca şi Tine, / **e fără margini şi sfârşit**!" (CCm 143, *În faţa Ta plec ochii umezi*); „Te voi slăvi de-a pururi mereu mai fericit, / că-n dragostea cerească **nu-s margini, / nici sfârşit**." (CNoi 83, *O, n-am să uit*); cf. şi CCm 80, *Iubirea Ta*: „Iubirea Ta n-are / un ultim salut, / **e fără de capăt** / ca fără-nceput." sau CÎnd 106, *Când gândesc...*: „... Toate gândurile mele, doar iubire, / împletite-n rugăciune liniştit, / se înalţă printre lacrimi, mulţumire / peste ceruri, pân' Acolo, dăruire / Inimii ce **fără margini** m-a iubit!".

BDD-V323 © 2011 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:53 UTC)

Iar dacă *Eterna Iubire* (cf. poezia cu acelaşi titlu în EI 5-6) învinge, până la urmă, toate obstacolele (vezi *I Corinteni* 13:7), de aici decurge, în mod logic, certitudinea că în punctul de convergenţă dintre coordonatele axei temporale şi spaţiul de concentrare şi de răspândire a dragostei se anulează orice barieră: „Cum să pot uita-ntâlnirea cu-al iubirilor focar, / unde clipa sau vecia au acelaşi **nehotar**?" (CUrm 188, *Cum să pot uita eu, Doamne?*)[21].

*

În opera poetică a lui Traian Dorz, derivatul *nehotar* este prezent şi în structuri care ilustrează desfiinţarea limitelor când vine vorba despre o altă mare virtute teologică – suprema cutezanţă de a vieţui creştineşte, cu entuziasm, consecvenţă şi neclintită speranţă, întru desfătarea şi purificarea sufletului mereu mai apropiat de Dumnezeu (cf. *Efeseni* 3:12): „Tu porţi înflăcărarea noastră / spre-al îndrăznelii **nehotar**, / să n-aibă pentru noi pământul / nici depărtări, nici stăvilar." (CCm 46, *Măreaţă Taină-a-mpărtăşirii*); de remarcat, în finalul strofei citate, dubla negaţie, cu întrebuinţarea lui *nici* repetat, precum şi continuarea – prin parafrazare – a mesajului din primele versuri în următoarele două: în faţa tainei insondabile a absolutului lui Dumnezeu, încercările inerente de împotrivire a condiţiei noastre de pământeni (supusă foarte adesea păcatului) sunt sortite eşecului.

Din dorinţa de plasticizare a contrastelor, coroborată cu efectul creat de concizia maximă a expresiei, substantivul *nehotar* este poziţionat, uneori, în cadrul aceluiaşi vers, în vecinătăţi ce generează, contextual, o antonimie lexicală: „Tu anii mei de beznă i-ai preschimbat în har, / sfărmându-mi îngustimea, făcând-o **nehotar**." (CDr 16, *Tu eşti Acela Care!*). În viziunea eului liric, numai Divinitatea poate suprima limitările proprii firii omului, eliberând-o de constrângeri arbitrare (vezi *Ioan* 8:32; *Filipeni* 4:13) şi preschimbând efemerul în nemurire: „Limitele nu vin să despartă, ci să contureze o făptură, iar ele exprimă astfel plinătatea, făcută prin ele să ţină. [...] Când e înfrânt diavolul? Atunci când, înţelegând că totul are hotare, ştii să transformi limitaţia într-una ce *nu* [subl. aut.] limitează; când aşadar nu e vorba de limitaţia de care fugi neîncetat, ci de aceea la care poţi rămâne neîncetat. Diavolul e înfrânt când hotarul vine dinăuntru, nu din afară; când ai nelimitaţia înăuntrul şi nu în afara hotarelor."[22]

*

[21] Cf. aceeaşi idee în următorul fragment în care apare un alt derivat cu prefixul *ne-*, întrebuinţat cu o semnificaţie similară: „Când Tu-mi cobori dumnezeire, / fiinţa mea-i strălucitoare, / clipita mea-i **nemărginire**, / cântarea mea-i nemuritoare!" (CNem 167, *Când Tu-mi cobori*).

[22] Constantin Noica, *op. cit.*, p. 208-209.

BDD-V323 © 2011 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:53 UTC)

DA, s.v. *hotar*, arată că, din expresii de tipul *a călca **hotarul**, a ieşi din **hotar***, s-au putut naşte, prin extensiune semantică, înţelesurile „loc mărginit de hotare, moşie, proprietate (mare)”, „regiune, ţinut, ţară”[23]. Aceste semnificaţii sunt actualizate în strofa de mai jos, selectată dintr-o poezie dedicată indefinibilului „dor sfânt” – sentiment ce animă fiinţa în pendularea ei între agonie şi extaz, între înălţimi şi abisuri, între trecut şi viitor, pregătindu-i-o pentru desprinderea de acel „aici” şi pentru ancorarea definitivă la „Ţărmul Celălalt”[24] – acel „Dincolo” încărcat de sacralitate, unde nu mai există niciun fel de graniţă între reperele extreme ale unor dimensiuni aparent contrastante, antinomice: „Dar e mare şi e mic, / de nu-l pot opri-n nimic, / nici în taină, nici în har, / ci mi-ar umple-un **nehotar** / între zare şi-ntre vis, / între soare şi abis / şi mă leagănă înalt / între-un cer şi celălalt.” (CS 118, *Doamne, dorul meu de-acum*); în cazul de faţă, prefixul *ne-* „tăgăduieşte mărginirea, localizarea exactă, fixarea necruţătoare în spaţiu”[25], derivatul amintind, de fapt, aspiraţia fiinţei umane spre a comunica dincolo de limite. Să nu uităm, în treacăt, că *dorul* „e un cuvânt tipic de contopire a sensurilor, iar nu de simplă compunere a lor; e un cuvânt al deschiderii şi totodată închiderii într-un orizont; unul al intimităţii cu depărtările, al aflării şi căutării; al lui ce este şi ce nu este; al lui ce poate fi şi ce nu poate fi; un cuvânt al ştiutului şi neştiutului, al limitaţiei şi nelimitaţiei, al concretului şi abstractului, al atracţiei de ceva determinat şi al pierderii în ceva indeterminat. Are o splendidă suveranitate în el – dar e un cuvânt al inimii numai, nu şi al gândului, după cum e un cuvânt al visului, şi nu întotdeauna al faptei.”[26]

*

Unele formaţii lexicale cu prefixul *ne-* nu numai că nu trimit la o reprezentare negativă, ci redau, paradoxal, o idee afirmativă („gândul pozitiv, exprimat la modul negativ”[27]). Iată, în acest sens, un fragment dintr-o poezie concepută sub forma unui imn al singurătăţii asumate care individualizează actul creaţiei (inclusiv pentru cei ce, în iureşul vicisitudinilor acestei vieţi, au ales să-L slujească astfel pe Dumnezeu): „Şi nu am decât cântarea de fior şi jale, / cu ea-mi duc singurătatea pe divina-Ţi cale, / cu ea-mi umplu **nehotarul** dintre lut şi stele; / – Doamne, fă să Te slăvească îngerii cu ele.” (CE 161, *Nu mai am*). Cu alte cuvinte, sacrificiul

[23] DA, s.v. Sensurile menţionate sunt semnalate şi în alte lucrări lexicografice, fără a li se indica însă proveniența – vezi MDA, DEX, DLRLC, DLRM, CADE, MDE, NDU, CDER 4174, s.v.
[24] Sintagma apare frecvent în lirica dorziană – vezi, de pildă, CDr 41, *Ce oare duci?*; CCm 17, *Dor al dorurilor mele*; CUrm 153, *Între clipa asta*; CE 109, *E-aproape Ţărmul*; CViit 7, *Duhule Sfânt, du-mă*.
[25] G. I. Tohăneanu, *Prefixul **ne-***, p. 6.
[26] Constantin Noica, *op. cit.*, p. 388-389.
[27] Idem, *ibidem*, p. 171.

BDD-V323 © 2011 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:53 UTC)

permanent pe care-l presupune „cântarea” (= creaţia) e singurul care poate anula distanţa imensă dintre palpabilul existenţei umane şi caracterul infinit al Divinităţii; prin specificul ei, opera artistică e menită să dăinuie, facilitând legătura (altminteri, greu de realizat) între generaţiile de ieri, de azi şi de mâine şi garantând, implicit, desfiinţarea barierelor obişnuite ale timpului şi ale spaţiului, chiar şi după dispariţia fizică a talentului creator: „În hotarele existenţei umane poate încăpea orice, dar nu lipsa de hotare. [...] Hotarul nu e margine, căci nu curmă; nu e doar graniţă, căci nu desparte întotdeauna; nu este capăt, căci mai degrabă deschide, ca orizontul”[28] şi asigură „intrarea în alt orizont, cu cel vechi cu tot.”[29] În definitiv, însăşi viaţa trăită în iubire şi în strânsă comuniune cu Dumnezeu devine o nesfârşită armonie făuritoare de sensuri adânci: „Iubirea n-are bătrâneţe, / – din clipa când Te-am cunoscut, / prin ea, Tu, Dincolo de vreme / şi veşnicie, m-ai trecut. // Prin ea, mi-ai prefăcut viaţa / un cântec **fără de hotar** / şi-o ne-ntreruptă Tinereţe, / şi-un unic sărutat de har.” (CCm 5, *[Iisus Hristos, al meu Prieten]*).

Această zonă a transcendenţei, guvernată de autoritatea Creatorului, constituie, fără îndoială, sursa „nemuritoarelor cântări” de sorginte divină, inspirate în chip minunat, de nepătruns pentru cei mai mulţi dintre pământeni: „Venind din al Tainei Ceresc **Nehotar**, / cu-adânc duh de taină fiinţa-nveşmântă, / purtând mierea dulce lăsată de har, / fac dulce şi duhul, şi gura ce cântă.” (CS 101, *Cântările noastre*). „Taina fără moarte şi **fără de hotar**” (CCm 99, *Spre lumile Luminii*) – definitorie pentru Împărăţia Cerurilor – rămâne martora întâlnirii dintre eul liric şi Dumnezeul Căruia I-a slujit în diverse tipuri de manifestare spirituală, inclusiv prin acordurile sacre măiestrit concepute spre glorificarea Lui: ele „sunt razele abia ivite / din Veşnic Fericitul Har, / ce-avea să-mi însorească viaţa / pe-**un** *nemaimărginit* **hotar**...” (CDin 6, *Cântările Dintâi*; de reţinut, în aceste versuri, prezenţa participiului negativ – din aceeaşi sferă semantică –, având funcţia sintactică de atribut şi rolul de a închega un grup nominal sinonim cu derivatul *nehotar*). Totuşi, frumuseţea şi măreţia Divinităţii pot fi parţial oglindite, însă niciodată ilustrate, în integralitatea lor, într-o creaţie artistică plăsmuită prin strădania şi devotamentul neobosit al unei fiinţe umane însetate de dorul veşniciei: „În ce cântări să te cuprind, / să-mi vii cât mai aproape, / căci câte **nehotare**-ntind, / nu mi te pot încape!” (CS 211, *O, clipa revederii Lui*).

În concluzie, din paleta de sensuri ale lui *nehotar* nu lipsesc referirile la sfera eternităţii, privită, în primul rând, ca locaş al lui Dumnezeu, ca Împărăţie a Luminii şi a Adevărului, spre care (în concepţia

[28] Idem, *ibidem*, p. 206-207.
[29] Idem, *ibidem*, p. 207.

BDD-V323 © 2011 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:53 UTC)

creştină) El îi conduce pe cei credincioşi. De altfel, de-a lungul întregii opere lirice a lui Traian Dorz, nu sunt deloc rare mărturisirile în legătură cu mult visatul „cer nou şi pământ nou" (vezi *Isaia* 65:17, 66:22), redat, printre alte procedee, fie prin intermediul unui substantiv urmat de o locuţiune adjectivală echivalentă cu derivatul în discuţie (vezi şi *supra*): „ţărmuri **fără de hotar**" (CCm 79, *Am lăsat în urmă lumea*), fie printr-un alt derivat din acelaşi câmp semantic, cu formă de singular: „El, ţinând **Nemărginirea**" (CA 131, *Taina Crucii*); „Tu-ai făcut **Nemărginirea**" (CA 162, *Care-i alt dumnezeu mare?*); „Tu mărgineşti **Nemărginirea**" (EP 55, *Tu, Care-ntreci*; de remarcat oximoronul generator de efecte expresive); „– O, Sfânt Numele Tău, Iisuse, / pecetluieşte-L peste mine, / **Nemărginirea** să-mi deschidă / şi Vecii să mi-i însenine!" (CBir 98, *Când strig Numele Tău...*); „Când, purtaţi din slavă-n slavă / spre **Nemărginirea** Ta, / noi cântări cu noi cuvinte, / din noi stări Îţi vom cânta..." (CUit 127, *Slavă veşnică Ţi-aducem*) sau de plural: „**Nemărginiri** Divine" (CCm 146, *Nainte de-a fi fost vecia*); „**nemărginiri** de cer" (CS 28, *De unde-am început*); „necuprinsul / **nemărginirilor** cereşti" (CNem 113, *Ce nalt e, Doamne*; în ultimele exemple avem de-a face cu determinări atributive sinonime, cea de-a doua fiind exprimată printr-un adjectiv derivat de la substantivul respectiv).

Din ansamblul aspectelor complexe pe care le presupune această dimensiune unde totul se ghidează după alte principii, câteva dintre notele sale definitorii se reflectă în momentele de intimitate din (şi de după) rugăciune, atunci când sufletul îşi înalţă tainic, într-o linişte profundă, simţirile spre Cer, căutându-şi îndepărtata aură edenică: „Ce minunat eşti în tăcerea / de după-al rugăciunii har, / când tot cuprinsul se-nveşmântă / cu-al cerurilor **nehotar**!" (CS 45, *Ce minunat eşti în lumina*). În asemenea clipe, „cerul, mai aproape de pământ – devine intim, aproape palpabil"[30], iar pacea interioară se converteşte într-un semn al supunerii „faţă de o transcendenţă"[31]. Şi Sfinţii Părinţi ai Bisericii insistă asupra faptului că retragerea credinciosului în meandrele sinelui, starea lui de meditaţie şi de contemplare îi deschid sufletul spre a-L (re)găsi pe Dumnezeu, spre a-L sluji şi a-L onora, făcându-l „atent la o revelaţie devenită apropiată, accesibilă"[32]; căci, dacă „prietenul Mirelui, care stă şi ascultă pe Mire, se bucură cu bucurie de glasul Lui" (*Ioan* 3, 29), atunci, „pentru a auzi glasul

[30] Paul Evdokimov, *Rugăciunea în Biserica de Răsărit*. Prefaţă de Olivier Clément. Traducere: Carmen Bolocan, Iaşi, Editura Polirom, 1996, p. 15.
[31] David Le Breton, *Despre tăcere*. Traducere de Constantin Zaharia, Bucureşti, Editura ALL, 2001, p. 147; cf. şi idem, *ibidem*, p. 80-81: „Tăcerea spune ceea ce cuvintele ar fi probabil incapabile să traducă, ea înscrie emoţia în durată în situaţia în care cuvintele nu pot reda importanţa trăirilor."
[32] Paul Evdokimov, *op. cit.*, p. 28.

BDD-V323 © 2011 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:53 UTC)

Cuvântului, trebuie să ştim să-I ascultăm tăcerea, să o învăţăm mai ales, căci este «graiul veacului care va să vină».”[33] „Esenţialul stării de rugăciune este tocmai «a sta acolo»: a auzi prezenţa unei alte persoane, cea a lui Hristos”[34].

În completarea celor afirmate anterior, să reţinem că, în anumite poezii, *nehotar* apare în vecinătatea unor substantive al căror sens trimite la strălucirea conferită creştinilor de fiinţarea împreună cu Iisus (ca prioritate a existenţei), până la asemănarea şi deplina contopire cu El: „Hristos fiindu-ţi frunţii ceresc mărgăritar, / vei răspândi lumină pe-un *veşnic* **nehotar**.” (CS 126, *Ca anii tinereţii*). Semnificaţiile expresiei poetice (aproape redundantă în această situaţie, din cauza asocierii derivatului în discuţie, ce sugerează lipsa limitelor, cu adjectivul *veşnic*, implicând ideea de continuitate, de permanenţă) îşi găsesc ecou în textele biblice ale Noului Testament (vezi, de pildă, *Ioan* 8:12 – „Deci iarăşi le-a vorbit Iisus zicând: Eu sunt Lumina lumii; cel ce Îmi urmează Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieţii.”) şi probează, o dată în plus, faptul că cei credincioşi reprezintă, chiar prin statutul lor, o sursă de lumină constantă pentru oamenii din jur, pentru comunitatea în mijlocul căreia trăiesc (vezi *Matei* 5:14 – „Voi sunteţi lumina lumii”; cf. şi versetele 15-16), dar – mai mult decât atât (trecând dincolo de orizontul îngust al lumii acesteia) –, cu proiecţie înspre „Patria Luminii” (CCnţ 51, *De unde vii tu?*), acolo unde ei vor îmbrăca haina nemuririi şi, drept consecinţă a oglindirii chipului lui Dumnezeu în viaţa lor, vor fi învăluiţi în minunata strălucire a graţiei divine[35]. Pe de altă parte, potrivit concepţiei creştine, tocmai încercările sunt cele care pot confirma trăirea în lumina poruncilor Lui, precum şi puterea Sa nemăsurată de a aduce biruinţa în clipele de impas ale existenţei (vezi *II Corinteni* 12:9-10), în vâltoarea cărora revărsarea harului ceresc devine, uneori, de-a dreptul copleşitoare, emanând puritate, seninătate, pace şi asigurând (în ciuda oricăror impedimente) înţelegerea desluşită a

[33] Idem, *ibidem*, p. 27.

[34] Idem, *ibidem*, p. 29; vezi şi David Le Breton, *op. cit.*, p. 244: „Prin practica *tăcerii interioare* [subl. aut.], credinciosul încearcă să fie în mai mare măsură deschis faţă de prezenţa lui Dumnezeu şi să respingă apăsarea profană a lumii înconjurătoare. De aici decurge *tăcerea de ascultare* [subl. aut.] a cuvântului divin faţă de care omul nu poate decât să tacă.”

[35] Ideea este prezentă şi în alte poezii, în care asemenea grupuri nominale conţin substantivul *lumină* urmat de locuţiunea adjectivală sinonimă cu derivatul *nehotar* sau de o propoziţie atributivă relativă, cu verbul-predicat *a fi* la forma negativă (având sens existenţial) şi substantivul-subiect *hotar*: „Eterna Iubire e Jertfă şi Har, / Lumină deplină şi **fără hotar**” (EI 5, *Eterna Iubire...*); „Tu ai nălţat a noastre duhuri / pe culmi cu-atâtea slăvi şi har, / de ne-a cutremurat extazul / luminii **fără de hotar**.” (CCm 46, *Măreaţă Taină-a-mpărtăşirii*); „O, har ceresc, prin tine doar / întrezăresc, sperând, cununa, / lumina-n care **nu-i hotar**, / ci dragostea pe totdeauna!” (CA 18, *O, har ceresc!*).

BDD-V323 © 2011 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:53 UTC)

lucrurilor: „În jarul alb al încercării / trăit-am stări de unic har, / cu profunzimi nebănuite, / cu limpezimi de **nehotar**.” (CCm 75, *Mi-a fost*).

*

Alteori, derivatul *nehotar* trimite la ideea de „veşnicie” nu ca spaţiu nesfârşit, ci ca durată nelimitată în viitor, care nu se supune niciunei determinări temporale, ca intrare într-o nouă dimensiune, situată dincolo de cea obişnuită, perceptibilă concret atunci când fiinţa umană îşi încheie misiunea pe acest pământ şi se apropie de întâlnirea cu infinitul: „– Când ţi se sting spre **Nehotar** / toţi sorii vieţii tale, / vai ţie, dacă nu-ţi răsar / de Dincolo de vale” (CDr 44, *Ce crudă-i moartea!*). De altfel – aşa cum şi reiese din multe poezii ale lui Traian Dorz –, Dumnezeu este, prin însuşi caracterul Său, sinonim cu timpul şi spaţiul nemuririi, cu sacralitatea ilimitată, privită sub diversele ei aspecte: „Voi nu ştiţi ce-i iubirea / de n-aţi pornit în lume / dorind **Nemărginirea**, / şoptind aprinsu-I Nume!” (CCm 139, *De nu ştiţi ce-i iubirea*); „Atotputernic Dumnezeu, / **Nemărginire** orbitoare” (CS 57, *Eu Te iubesc, dar simt că nu-s*); „şi mă treci prin stăvilarul Timpului încet şi greu, / să cuprind **Nemărginirea** strânsă-n Tine, Domnul meu!” (CCm 79, *Am lăsat în urmă lumea*; de semnalat, şi aici, efectul stilistic creat de antonimia contextuală); în definitiv, cele trei persoane ale Sfintei Treimi – Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt – „închid Eternitatea / şi-ntrec **Nemărginirea**” (EP 8, *Trei Nume-n Unul Singur*).

În fine, sunt situaţii (extrem de rare) când derivatul dezvoltă o conotaţie negativă, legată de zădărnicia nelimitării; desfiinţarea oricăror bariere poate deveni o stare incomodă pentru cei ce resping darurile şi lucrările lui Dumnezeu, atotputernicia şi eternitatea Lui: „În zadar e cerul sus / pentru ochii care nu-s, / în zadar e largul tot / pentru paşii ce nu pot, / în zadar e **nehotar** / pentru duhul fără har” (CS 179, *În zadar e cerul sus...*); de remarcat alternanţa, în text, a substantivelor (cvasi)sinonime *cerul*, *largul*, *nehotar*, relevând aceeaşi dimensiune în care limitele se estompează până la anulare.

*

După cum se poate observa din cele de mai sus, substantivul *nehotar* cunoaşte o frecvenţă notabilă în lirica lui Traian Dorz, antrenând (în cele 13 ocurenţe pe care le-am identificat), pe lângă semnificaţia proprie, deductibilă cu uşurinţă, şi accepţii figurate, ilustrate şi prin intermediul altor elemente echivalente semantic cu derivatul în discuţie: formaţii prefixate – substantivele (cu diferite forme flexionare) ***ne**margine* (de 4 ori) şi ***ne**mărginire* (de 28 de ori) – sau locuţiunea (adjectivală / adverbială) *fără (de) hotar* (de 29 de ori)[36]. Evident, nu în numărul

[36] Câteva dintre ocurenţele sinonimelor menţionate ale substantivului *nehotar* au fost amintite şi / sau discutate în studiul de faţă. Date fiind condiţiile în care a circulat ori s-a tipărit, de-a lungul timpului, creaţia lirică dorziană, nu am putut cita fragmente din

BDD-V323 © 2011 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:53 UTC)

apariţiilor lor în context stă capacitatea creatoare a poetului, ci în poziţia pe care el le-o asigură faţă de alte elemente lexicale, aşezând, în anumite construcţii expresive, derivatele respective alături de cuvântul de bază sau de un antonim al său. Acest lucru dovedeşte, încă o dată, că studiul lexicului unui poet constituie una dintre modalităţile cele mai adecvate pentru a-i înţelege crezul artistic, orientările şi filozofia de viaţă, intensitatea cu care percepe lumea, experienţele neaşteptate de tot felul, precum şi modul lui specific de a le transpune în imagini poetice.

Dacă „orgoliul scriitorului nu este de a spori numărul cuvintelor din dicţionar, ci de a triumfa asupra înţelesurilor ferecate în ele”[37], atunci, cu certitudine, nu trebuie ignorate valenţele multiple generate de întrebuinţarea lui *nehotar* în combinaţii lexicale surprinzătoare. Pe lângă faptul că termenul nu este înregistrat în lucrările lexicografice (deşi, practic, e posibil să existe ca atare), analiza fragmentelor în care acesta apare relevă faptul că el se înscrie în rândul formaţiilor cu *ne-* ce exprimă, în realitate, o idee afirmativă[38], de cele mai multe ori însoţită de efecte stilistice: „Negaţia *desfiinţează* [subl. aut.], dacă e luată în înţelesul ei absolut. Dar în înţelesul ei obişnuit negaţia *respinge* [subl. aut.]; într-o privinţă poţi spune [...] că negaţia doar *restrânge* [subl. aut.]; în orice caz, fie că atacă însuşi faptul de a fi sau numai felul de a fi, negaţia *suspendă* [subl. aut.].”[39] Iar în lirica dorziană, prin ataşarea prefixului *ne-* substantivului *hotar* (şi sinonimelor sale), se suprimă (în direcţie semantic pozitivă!) limitele (şi limitările), sfidându-se, astfel, normele şi graniţele impuse de dimensiunile lumii fizice, ale spaţiului şi ale timpului, dar nu ca rezultat al intenţiei de distrugere a unor precepte general valabile, ci ca propensiune înspre eternitatea lipsită de constrângerile adesea artificiale ale acestei existenţe, ca năzuinţă a contopirii cu întregul univers, guvernat de plenitudinea prezenţei lui Dumnezeu; iată, în acest sens, ce scrie Traian Dorz într-una dintre artele lui poetice: „Voi trăi în orice cântec, – orice frunză-mi va fi soră, / orice fir de iarbă – prieten, orice seară – aurora, / orice foşnet – frate dulce, casă-mi va fi orice zare, / căci prin toate trece veşnic harfa mea **nemuritoare**.” (CVeşn 93, *Nu-mi acoperiţi mormântul*).

„ediţiile” princeps, deci este posibil ca unele dintre aceste ocurenţe să fi fost inexacte sau neconforme cu originalul, iar altele să fi fost omise, din aceleaşi motive obiective. Opera poetică a lui Traian Dorz a apărut în mai multe volume, ce se constituie într-o ediţie de popularizare, la Sibiu, în EOD, în perioada 2004-2010 (deşi părţi din ea – reluate ulterior – au fost publicate şi înainte de 2004, la aceeaşi editură), fără să existe, din păcate, o ediţie critică a acesteia – demers de importanţă majoră pentru studierea anumitor elemente lexicale sau a unor construcţii gramaticale cu potenţial expresiv.

[37] Ştefan Munteanu, *Creaţia lexicală în limba literaturii*, p. 80.

[38] Ni se pare oportună, în acest sens, afirmaţia lui Constantin Noica, *op. cit.*, p. 170: „E ceva curios în negaţia românească: uneori *nu desfiinţează, ci înfiinţează* [subl. n. – F.-M.B.].”

[39] Idem, *ibidem*, p. 178-179.

BDD-V323 © 2011 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:53 UTC)

Poate nu întâmplător autorul a preconizat ca integrala creaţiei sale lirice să se intituleze *Cântări **Ne**muritoare*...

Sigle şi abrevieri bibliografice

AnL = „Anuar de lingvistică şi istorie literară”, titlu nou al revistei „Anuar de filologie”, care continuă „Studii şi cercetări ştiinţifice”, *Filologie*, Iaşi, 1950 ş.u.

CADE = I.-A. CANDREA, Gh. ADAMESCU, *Dicţionarul enciclopedic ilustrat*. Partea I: *Dicţionarul limbii române din trecut şi de astăzi*, de I.-A. CANDREA. Partea a II-a: *Dicţionarul istoric şi geografic universal*, de Gh. ADAMESCU, Bucureşti, Editura Cartea Românească, [1926-1931].

CDER = Alexandru CIORĂNESCU, *Dicţionarul etimologic al limbii române*. Ediţie îngrijită şi traducere din limba spaniolă de Tudora Şandru Mehedinţi şi Magdalena Popescu-Marin, Bucureşti, Editura Saeculum I.O., 2001.

DA = * * *, *Dicţionarul limbii române*, tomul II, partea I (*F-I*), Bucureşti, 1934.

DEX = * * *, *Dicţionarul explicativ al limbii române*, ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1996.

DLRLC = * * *, *Dicţionarul limbii române literare contemporane*, volumul al II-lea (*D-L*), Bucureşti, Editura Academiei, 1956; volumul al III-lea (*M-R*), Bucureşti, Editura Academiei, 1957.

DLRM = * * *, *Dicţionarul limbii române moderne*, Bucureşti, Editura Academiei, 1958.

EOD = Editura „Oastea Domnului”.

FCLR II = * * *, *Formarea cuvintelor în limba română*, volumul al II-lea. *Prefixele*, de Mioara Avram, Elena Carabulea, Fulvia Ciobanu, Florica Ficşinescu, Cristina Gherman, Finuţa Hasan, Magdalena Popescu-Marin, Marina Rădulescu, I. Rizescu, Laura Vasiliu. Redactori responsabili: Al. Graur şi Mioara Avram, Bucureşti, Editura Academiei, 1978.

LL = „Limbă şi literatură”, Bucureşti, I, 1955 ş.u.

LR = „Limba română”, Bucureşti, I, 1952 ş.u.

MDA = * * *, *Micul dicţionar academic*, volumul II, literele *D-H*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2002.

MDE = * * *, *Mic dicţionar enciclopedic*, ediţia a III-a, revăzută şi adăugită, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1986.

NDU = Ioan OPREA, Carmen-Gabriela PAMFIL, Rodica RADU, Victoria ZĂSTROIU, *Noul dicţionar universal al limbii române*, ediţia a II-a, Bucureşti – Chişinău, Editura Litera Internaţional, 2007.

SCL = „Studii şi cercetări lingvistice”, Bucureşti, I, 1950 ş.u.

Şăineanu, DU = Lazăr ŞĂINEANU, *Dicţionar universal al limbei române*, ediţia a V-a, revăzută şi adăugită, Craiova, Editura Scrisul Românesc, [1925].

*

BDD-V323 © 2011 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:53 UTC)

Au fost citate versuri din următoarele volume:

CA = Traian DORZ, *Cântarea Anilor*, Sibiu, EOD, 2006.
CBir = Traian DORZ, *Cântarea Biruinţei*, Sibiu, EOD, 2007.
CCm = Traian DORZ, *Cântarea Cântărilor mele*, Sibiu, EOD, 2007.
CCnţ = Traian DORZ, *Cântările Căinţei*, Sibiu, EOD, 2008.
CDin = Traian DORZ, *Cântările Dintâi*, Sibiu, EOD, 2004.
CDr = Traian DORZ, *Cântări de Drum*, Sibiu, EOD, 2006.
CE = Traian DORZ, *Cântările Eterne*, Sibiu, EOD, 2008.
CÎnd = Traian DORZ, *Cântări Îndepărtate*, Sibiu, EOD, 2004.
CÎnv = Traian DORZ, *Cântarea Învierii*, Sibiu, EOD, 2007.
CNem = Traian DORZ, *Cântări Nemuritoare*, Sibiu, EOD, 2007.
CNoi = Traian DORZ, *Cântări Noi*, Sibiu, EOD, 2008.
CS = Traian DORZ, *Cântări de Sus*, Sibiu, EOD, 2008.
CUit = Traian DORZ, *Cântări Uitate*, Sibiu, EOD, 2008.
CUrm = Traian DORZ, *Cântările din Urmă*, Sibiu, EOD, 2007.
CVeşn = Traian DRZz, *Cântarea Veşniciei*, Sibiu, EOD, 2007.
CViit = Traian DORZ, *Cântarea Viitoare*, Sibiu, EOD, 2008.
EI = Traian DORZ, *Eterna Iubire*, Sibiu, EOD, 2007.
EP = Traian DORZ, *Eternele poeme*, Sibiu, EOD, 2010.

BDD-V323 © 2011 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:53 UTC)